

УДК 339.92:061.1

Л. Х. Тихончук,
к. держ. упр., доцент кафедри міжнародних економічних відносин,
Національний університет водного господарства та природокористування, м. Рівне

НАДНАЦІОНАЛЬНЕ ТА ІНСТИТУЦІЙНЕ РЕГУЛЮВАННЯ СУМЛІННОЇ ДІЛОВОЇ ПРАКТИКИ МІЖНАРОДНИХ КОРПОРАЦІЙ

L. Tikhonchuk,
PhD Public Administration, Associate Professor, National University of Water and Environmental Engineering, Rivne

SUPRANATIONAL AND INSTITUTIONAL REGULATION OF HONEST BUSINESS PRACTICES OF INTERNATIONAL CORPORATIONS

Метою написання статті є дослідження наднаціонального та інституційного регулювання сумлінної ділової практики міжнародних корпорацій. Актуальність теми дослідження полягає в тому, що економічне зростання країни є неможливим без залучення і ефективного використання інвестицій міжнародних корпорацій. У статті розглянуто аналітичні узагальнення ООН, які дали змогу визначити акценти у регулюванні сумлінної ділової практики транснаціональних корпорацій на основі діяльності міжнародних організацій. Проаналізовано систему інституцій, що формують міжнародні відносини в сфері сумлінної ділової практики міжнародних корпорацій. Наведено базові засади формування принципів сумлінної ділової практики міжнародного бізнесу. Розглянуто систему принципів сумлінної ділової практики міжнародних корпорацій в рамках документу "Угода про ТНК" країн-членів ОЕСР. Обґрунтовано необхідність формування сприятливих умов для діяльності міжнародних корпорацій та приймаючих країн, а також потребу у створенні системи таких інституцій, які були б вигідні не тільки країнам, що приймають, а й самим транснаціональним компаніям.

The purpose of the article is to study the supranational and institutional regulation of honest business practices of international corporations. The urgency of the research topic is that economic growth of the country is impossible without the attraction and effective use of investments of international corporations. The article analyzes the UN analytical generalizations, which made it possible to determine the emphasis in the regulation of the conscientious business practice of transnational corporations on the basis of the activities of international organizations. The system of institutions that form international relations in the area of conscientious business practice of international corporations is analyzed. The basic principles of formation of principles of conscientious business practice of international business are given. The system of principles of conscientious business practice of international corporations is considered in the framework of the document "TNC Agreement" of OECD member countries. The necessity of creating favorable conditions for the activity of international corporations and host countries is substantiated, as well as the need to create a system of such institutions that would be beneficial not only to the host countries but also to the multinational companies themselves.

Ключові слова: міжнародна корпорація, сумлінна ділова практика, інституційне регулювання, міжнародні організації, ООН.

Key words: international corporation, conscientious business practice, institutional regulation, international organizations, UN.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

За даними Організації Об'єднаних Націй найважливішу роль у світовій економіці в розрізі міжнародної торгівлі нині відіграють міжнародні корпорації, які залишаються повністю не координовані з позицій сумлінної ділової практики. Сучасні міжнародні корпорації функціонують в умовах розвитку інформаційних техно-

логій і завдяки інтернет-технологіям охоплюють всю світову економіку. Так, аналізуючи трансформації умов функціонування міжнародного бізнесу слід підкреслити, що теперішній етап розвитку міжнародних компаній характеризується прагненням до утворення мереж внутрішньофірмових зв'язків регіонального, національного та глобального масштабу, в рамках яких інтегруються

наукові дослідження і розробки, матеріальне забезпечення, виробництво, розподіл та збут продукції або послуг.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Дослідженнями формування основних принципів та засад наднаціонального та інституційного регулювання сумлінної ділової практики міжнародних корпорацій займаються ряд зарубіжних та вітчизняних вчених: Грейцар Т., Іванов Є., Лошенко І., Онищенко В., Побірченко В., Сабадаш В., Сазонець О., Супіханова Б., Урбанець М., Вільчак Я. та ін. Але, незважаючи на наявність значної кількості ґрунтовних наукових робіт на цю тематику, на сьогодні досить дискусійним залишається визначення результативності принципів регулювання сумлінної ділової практики на основі діяльності міжнародних організацій.

МЕТА СТАТТІ

Метою статті є дослідження наднаціонального та інституційного регулювання сумлінної ділової практики міжнародних корпорацій.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Географічне розширення напрямків вкладення закордонних інвестицій і у зв'язку з цим зростання зовнішньоторговельних зв'язків визначають характер регіоналізації сучасної світової економіки, формуючи в ній великі регіональні структури, насамперед, у країнах Північної Америки, Європейського Союзу та Азіатсько-Тихоокеанського регіону. У рамках зазначених регіонів за найактивнішої участі транснаціонального бізнесу створюються потужні системи економічних відносин на мікроекономічному рівні за допомогою міждержавного інвестування, зовнішньоторговельного обміну товарами, міжфірмового співробітництва в сфері наукових досліджень, розробки нових технологій тощо. Зростання обсягу іноземних капіталовкладень сприяє розвитку міжнародної торгівлі, оскільки значну частину потреби в матеріалах, комплектуючих та устаткуванні міжнародні компанії задовольняють за рахунок імпорту з країни-інвесторів [1, с. 240].

На нашу думку, сумлінна ділова практика міжнародних корпорацій — реалізується за допомогою інформаційної відкритості іноземних компаній; бездоганного виконання зобов'язань; сприяння розвитку суб'єктів господарювання приймаючої країни на основі створення спільних підприємств; реалізації спільних інвестиційних програм розвитку певного регіону з органами держуправління та громадськими організаціями; побудова бізнесу на засадах міжнародних принципів соціальної відповідальності.

У сучасних умовах Організація Об'єднаних Націй має розгалужену систему координації діяльності міжнародних корпорацій для формування загальних принципів регулювання сумлінної ділової практики. Авторський аналіз аналітичних узагальнень ООН дає змогу визначити такі методологічні акценти у формуванні загальних принципів регулювання сумлінної ділової практики на основі діяльності міжнародних організацій в системі ООН.

По-перше, на сьогодні існує тенденція скорочення життєвого циклу бізнес-моделей, що змушує міжнародні корпорації активно вести пошук їх майбутніх варіантів, оскільки лише при постійному оновленні бізнес-моделей корпорація може розраховувати на новий цикл зростання капіталу, зміцнення конкурентних позицій та наблизитись до глобального панування [1, с. 241].

По-друге, важливим напрямом формування принципів регулювання сумлінної ділової практики в системі ООН є зміна вимог до сутності поняття "транснаціональна корпорація". Оскільки сучасні трактування цього терміну, передбачають, що компанії, які мають річний валовий оборот, що не перевищує 100 млн доларів і філій не менше, ніж в шести країнах, не вважаються транснаціональними.

По-третє, стрімкий розвиток та поширення діяльності міжнародних корпорацій змушує уряди країн, формувати політику транснаціоналізації економік світу. Метою якої є створення умов для ефективної взаємодії між вітчизняними стейкхолдерами та міжнародними компаніями, а також стимулювання утворення вітчизняних інтегрованих корпоративних структур для оптимізації пропорцій регіонального розвитку в умовах зростаючого впливу глобалізаційних процесів та забезпечення сполучення внутрішніх і зовнішніх джерел підтримки економічної безпеки країни і пріоритетів підвищення якості життя населення.

По-четверте, еволюція форм міжнародних корпорацій в країнах світу свідчить про те, наскільки глибокими були зміни в їхній діяльності у сучасній світовій економіці. Оскільки в кінці 1990-х рр. багато компаній опинилися в стані системної кризи [2, с. 394—397]. Неминучим наслідком еволюції міжнародних корпорацій є збалансований розвиток внутрішньокорпоративних ринків для світової економіки. Оскільки значні обсяги товарів, послуг і факторів виробництва переміщуються в рамках діяльності представництв компанії.

По-п'яте, проявом транснаціоналізації є значна концентрація світового фінансового капіталу, оскільки в теперішніх умовах концентрується не тільки світове промислове виробництво в декількох розвинутих країнах. Така ж ситуація характерна і для фінансового капіталу, який завдяки великомасштабними фінансовими вкладеннями промислових міжнародних корпорацій перетікає у міжнародну сферу.

Виявивши основні принципи регулювання сумлінної ділової практики на основі діяльності міжнародних організацій в системі ООН, слід систематизувати саме інституції, що регламентують діяльність транснаціональних корпорацій. Світова практика довела, що вигідні умови для міжнародних корпорацій, не завжди вигідні національним економікам приймаючих країн. Проте потужність і влада міжнародних корпорацій дозволяє їм ігнорувати ці відмінності [3, с. 355—358]. Так, для формування загальних принципів регулювання сумлінної ділової практики транснаціонального бізнесу в 1972 р. був створений Центр ООН по координації і функціонуванню міжнародних корпорацій. Його головною метою було вивчення діяльності транснаціональних компаній, їхнього впливу на національну та світову економіку, публікація інформації про провідних міжнародних корпорацій світу і виявлення найбільш значущих тен-

<p>ГАТТ (Генеральна угода з тарифів і торгівлі)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Відповідно до основоположних положеннями ГАТТ торгівля між країнами має здійснюватися на основі принципу найбільшого сприяння (ПНБ), т. Е. У торгівлі країн - членів ГАТТ встановлюється режим найбільшого сприяння (РНБ), що гарантує рівність і недискримінацію.
<p>СОТ (Світова організація торгівлі)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Підвищення життєвого рівня; • Забезпечення повної зайнятості; • Постійне зростання доходів і ефективного попиту; • Розширення виробництва товарів і послуг та торгівлі ними; • Оптиміальне використання світових ресурсів згідно з цілями сталого розвитку; • Захист і збереження навколишнього середовища; • Забезпечення для країн, що розвиваються і найменш розвинених країн такої участі в міжнародній торгівлі, яка б відповідала потребам їх економічного розвитку.
<p>ТРИПС (Угода про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Базовий принцип – використовувати результати інтелектуальної діяльності у спосіб, який не призводить до надмірної матеріальної шкоди законним інтересам її власника.
<p>ЮНКТАД (Конференція ООН з торгівлі та розвитку)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Рівноправне, взаємовигідне співробітництво між державами; • Вироблення рекомендацій, принципів, організаційно-правових умов і механізмів функціонування сучасних міжнародних економічних відносин; • Участь у координації дій інших установ системи ООН в галузі економічного розвитку господарських зв'язків і заохочення міжнародної торгівлі.

Рис. 1. Систематизація інституцій, що формують міжнародні відносини в сфері регулювання сумлінної ділової практики міжнародних корпорацій

Джерело: [8].

денцій їх розвитку. Результатом таких спостережень став висновок, який засвідчив могутність влади транснаціональних компаній і досить обмежені можливості впливу світової громадськості на них.

Базові засади формування принципів регулювання сумлінної ділової практики міжнародних корпорацій були закладені у нормативно-правовому акті "Хартія економічних прав і зобов'язань держав" (1972). У 2-й статті цієї хартії висвітлені права кожної держави регулювати і контролювати іноземні інвестиції в межах дії своєї національної юрисдикції згідно з власними законами та постановами; у відповідності зі своїми національними цілями і першочерговими завданнями жодна держава чи компанія не повинна примушувати надавати пільговий режим іноземним інвестиціям; регулювати і контролювати діяльність міжнародних корпорацій у межах дії власної національної юрисдикції та вживати заходів щодо забезпечення того, щоб така діяльність не суперечила її законам, нормам та постановам і відповідала економічній та соціальній політиці. Міжнародні корпорації не повинні втручатися у внутрішні справи приймаючої держави; націоналізувати, експропріювати або передавати іноземну власність. Роль зазначеної хартії поступово знижувалася з ініціативи США. У 1987 році Генеральна Асамблея ООН обговорила наступний документ "Концепцію міжнародної економічної безпеки". По своїм положенням цей нормативний акт не містив інформацію про необхідні для реалізації принципи регулювання сумлінної ділової практики у вигляді системи економічних прав і обов'язків держав, а тому був нездійсненим. У подальшому світова громадськість не один раз поверталася до спроб створення міжнародної системи сумлінної ділової практики ТНК, проте вони

виявилися невдалими. Крім того, деякі досягнуті результати в цьому напрямі поступово втрачалися [4, с. 123—133].

У 1992 р. ООН публікує зі змінами документ "Хартія економічних прав і зобов'язань держав". У результаті були послаблені базисні умови міжнародних документів щодо взаємодії і співіснування країн світового співтовариства. Міжнародні корпорації в результаті отримали повну свободу дій для своєї економічної діяльності. У 1993 р. Центр ООН по координації і функціонуванню міжнародних корпорацій був перетворений у Департамент прямих іноземних інвестицій та діяльності ТНК у рамках ЮНКТАД. З часом сформувалися наднаціональні та інституційні принципи регулювання сумлінної ділової практики між транснаціональними корпораціями і приймаючими країнами в наступному вигляді: держави, які є приймаючими для міжнародних корпорацій та іноземних капіталовкладень формують сприятливі умови для залучення прямих іноземних інвестицій у вигляді створення гарантій і стимулів, а також лібералізації процедур їх регулювання в секторах економіки для іноземного власника. Також країни базування представ-

ництв міжнародних корпорацій погодилися на умови створення філій компаній з участю капіталів приймаючої країни, а також на створення в цих країнах національних компаній. Згодом ці принципи почали реалізовуватися шляхом створення спільних підприємств з взаємною участю капіталів країн-базування та країн, що приймають транснаціональні корпорації.

У подальшому були реалізовані спроби регулювання соціальних аспектів сумлінної ділової практики міжнародних корпорацій [5, с. 5—13]. Нині в приймаючих країнах соціальна діяльність транснаціонального бізнесу регулюється документом "Тристороння декларація принципів щодо багатонаціональних підприємств і соціальної політики", яка була прийнята в 1977 р. за підтримки Міжнародної організації праці. В даному документі висвітлені основні питання щодо найму, навчання, умов праці працівників, відносин на виробництві. У 1980 р. Генеральна Асамблея ООН схвалила систему справедливих правил та принципів для регулювання та контролю за сумлінною діловою практикою міжнародних корпорацій; у 1994 р. в рамках діяльності ЕКОСОП було опубліковано документ, що регулює питання обліку та звітності транснаціональних корпорацій, відповідно, до якого відображення інформації про їх діяльність стала більш транспарентною. Важливою правовою основою діяльності міжнародних корпорацій стали угоди двох і більше компаній про виробничу кооперацію. У 1982—1985 рр. були укладені угоди про міжнародну кооперацію 151 найбільшою корпорацією [6, с. 28—32]. Проте сформовані принципи сумлінної ділової практики були більш вигідними для учасників договірних відносин. Складена коопераційна угода для міжнародних корпорацій забезпечувала не тільки підтримку і

Загальна політика	<ul style="list-style-type: none"> У своїй діяльності філії ТНК зобов'язані прагнути до поліпшення економічної ситуації в приймаючій країні, включаючи захист довкілля, скорочення безробіття, підвищення загального й технологічного рівнів виробництва. У процесі функціонування ТНК не повинні виявляти будь-яких форм національної та расової дискримінації. ТНК мають діяти чесно, тобто утримуватися від забар'я чи інших заохочень, державним службовцям та представникам впливових громадських організацій, за винятком легальних пожертвувань та внесків. ТНК зобов'язані утримуватися від політичної діяльності, тобто фінансові підтримки будь-яких політичних діячів чи партій.
Надання інформації	<ul style="list-style-type: none"> Структуру корпорації, у тому числі назву й розміщення материнської компанії, її філій тощо. Перелік країн, на території яких здійснюється діяльність філії ТНК. Поточні результати обсягу продажів. Істочні капіталовкладення в цій географічній зоні. Офіційний звіт про джерела і використання фондів корпорації. Середню кількість робочого персоналу. Інформацію про цінову політику
Конкуренція	<ul style="list-style-type: none"> ТНК не повинні використовувати у своїй діяльності демпінгові ціни для захоплення чи підтримання ринку своєї продукції. ТНК не повинні брати участь у створенні міжнародних картелів.
Фінанси і податки	<ul style="list-style-type: none"> ТНК зобов'язані здійснювати свою фінансову діяльність у суворій відповідності із законодавством країни, в якій ця діяльність здійснюється. ТНК мають подавати в національні податкові органи всю необхідну інформацію про своє функціонування.
Наука і технології	<ul style="list-style-type: none"> ТНК мають бути впевнені, що їхня діяльність відповідає науковим і технологічним цілям приймаючої країни. Філії ТНК повинні сприяти підвищенню технічної кваліфікації робочої сили в приймаючій країні. Підрозділи ТНК мають сприяти захисту інтелектуальної власності, слідкувати за правильністю використання ліцензійних угод.
Екологія	<ul style="list-style-type: none"> ТНК за жодних умов не повинні створювати екологічно не-захиснені виробництва; у якій би країні не випускалася продукція ТНК, вимоги до її "екологічної чистоти" мають бути не нижчими, ніж у країні розміщення головного офісу корпорації

Рис. 2. Система принципів регулювання сумлінної ділової практики міжнародних корпорацій в рамках Угоди про ТНК країн-членів ОЕСР

Джерело: [8; 10, с. 280—284].

сприяння процесам виробництва, але і покращувала можливості спільного для приймаючої країни і ТНК виходу на міжнародні ринки.

Окремі аспекти діяльності міжнародних корпорацій регулюються ТРИМС (Угода про торгові аспекти інвестиційних заходів) і ТРИПС (Угода про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності), прийнятим Уругвайським раундом ГАТТ / СОТ (1994). У 2003 р. Комісія з прав людини схвалила проект конвенції "Норми відповідальності транснаціональних корпорацій", в якій на міжнародні компанії покладалися ті ж зобов'язання, що і на держави загалом. Згідно із запропонованою конвенцією, міжнародні корпорації зобов'язані здійснювати моніторинг та визначати рівень забруднення навколишнього середовища, крім цього, не допускати порушення прав людини, дотримуватися сумлінної ділової практики в бізнесі, маркетингу та рекламній діяльності, забезпечувати безпеку споживачів та високу якість пропонувананих ними товарів і послуг, а також безпечних і здорових умов праці. Поки, що цей проект конвенції не набрав чинності [7, с. 82—89]. Востанні роки певні надії покладаються на спробу ввести в якості нового принципу сумлінної ділової практики міжнародних корпорацій поняття "соціальна відповідальність бізнесу". Представники цього напрямку виходять з того, що така позиція відповідає інтересам корпоративного бізнесу, оскільки при ігноруванні соціальної відповідальності корпорації можуть нести фінансові втрати. Тому апологети цієї кон-

цепції розглядають програму, що забезпечує соціальну відповідальність бізнесу, як складову частину стратегії управління ризиками корпорації. Скептики вважають, що розраховувати в цій справі тільки на бажання самих міжнародних корпорацій навряд чи доцільно. На нашу думку, треба продовжувати зусилля держав і світової громадськості щодо вироблення міжнародних норм, що регулюють діяльність міжнародних компаній у світовій економіці. Особливо актуальним це є для приймаючих країн міжнародних корпорацій. Оскільки, поки що їх діяльність у приймаючих країнах регулюється міжнародними документами, положеннями, правилами, критеріями, які мають переважно рекомендаційний характер.

У цілому система наднаціонального та інституційного регулювання міжнародних відносин у сфері сумлінної ділової практики міжнародних корпорацій можна сформулювати у вигляді блок-схеми (рис. 1).

Серед інституцій, що формують міжнародні відносини в сфері регулювання сумлінної ділової практики міжнародних корпорацій варто зазначити важливу роль — Організації економічного співробітництва і розвитку. За сприяння цієї структури було створено "Декларацію про міжнародні інвестиції та міжнародні підприємства" і "Керівні принципи для міжнародних корпорацій". Норми останнього не мають імперативного характеру. ОЕСР під керівництвом уряду США вирішили здійснювати власну політику, сподіваючись на обмеження спроб запровадження в рамках ООН жорсткого регулювання функціонування міжнародних корпорацій. Причиною укладення "Угоди про ТНК" між країнами-членами ОЕСР стала необхідність виконання вимог самих країн щодо посилення нагляду за функціонуванням міжнародних корпорацій. Такі країни, як Канада, Нідерланди, Швеція, Фінляндія, Норвегія, найбільше наполягали на цьому. Крім того, такі ж вимоги висували профспілки, які входять до міжнародної організації профспілок країн-членів ОЕСР.

Таким чином, "Угода про ТНК" країн-членів ОЕСР може також розглядатися як "корпоративна" ініціатива. Для досягнення своїх цілей ОЕСР створила Комітет з міжнародних інвестицій і діяльності корпорацій. "Угоду про ТНК" було схвалено країнами-учасниками (за винятком Туреччини, яка утрималася. Ця угода сформувала сучасну систему принципів регулювання сумлінної ділової практики міжнародних корпорацій в системі розвитку міжнародних стандартів у регулюванні відносин між компаніями і приймаючими країнами (рис. 2) [8; 6, с. 28—32]. Угода про регулювання діяльності міжнародних корпорацій країн-членів ОЕСР не визначає чітких меж взаємовідносин національних органів і міжнародних корпорацій. У параграфі 7 вказано: "Філії закордонних компаній, що знаходяться на території різних держав, діють у суворій відповідності із законами цих країн. Причому закони не повинні суперечити міжнародному праву і міжнародним договорам, до яких приєдналася приймаюча країна" [8; 9, с. 31—36]. Це

свідчить про те, що "Угода про ТНК" країн-членів ОЕСР не ставиться вище за національні законодавства. Однак тут також підкреслено, що в разі конфлікту між міжнародними корпораціями і урядом приймаючої країни компанія має право звернутися до міжнародних судових органів. Для розв'язання спірних питань у рамках ОЕСР був створений спеціальний орган — "Комітет з міжнародних інвестицій і діяльності корпорацій", на який покладено функції розгляду скарг і повідомлень, а також внесення пропозицій щодо положень до Угоди про ТНК країн-членів ОЕСР.

Імплементовані функціональні напрями реалізації сумлінної ділової практики міжнародних корпорацій країнами-членами ОЕСР, передбачають баланс між регулюючими заходами з боку держави і надмірною її активністю, що перешкоджає ефективній діяльності бізнесу. Ця Угода є консенсусом між інтересами країн-членів та міжнародними корпораціями. Також нормативні документи, які регламентують реалізацію сумлінної ділової практики в діяльності міжнародних корпорацій, постійно коригуються. Основною метою документу є посилення відповідальності великого бізнесу перед суспільством в умовах глобалізації світової економіки і зростаючої могутності транснаціональних компаній.

ВИСНОВКИ

Отже, як свідчить аналіз принципів наднаціонального та інституційного регулювання сумлінної ділової практики міжнародних корпорацій, вони є досить розгалуженими і мають комплексний характер реалізації. Проте досі залишається дискусійним визначення результативності існуючої системи принципів, тому що значна кількість країн хоча і підтримує, але не імплементує ці правила на національному рівні. Незважаючи на таку кількість документів міжнародного значення, що обмежують діяльність міжнародних корпорацій, є представники, які вбачають у процесі транснаціоналізації позитивно-необхідний вплив, і намагаються його підтримати за будь-якої можливості.

Дослідження проблем формування принципів регулювання сумлінної ділової практики міжнародних корпорацій є актуальними та перспективними у найближчому майбутньому.

Література:

1. Лошенко І.Р. Сутнісні характеристики товарної політики торговельних підприємств [Електронний ресурс] / І.Р. Лошенко, Т.В. Грейцар // Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту. Економічні науки. — 2013. — Вип. 1. — С. 240—245.
2. Побірченко В.В. Передумови формування, особливості реалізації спільної торговельної політики Європейського Союзу [Електронний ресурс] / В.В. Побірченко, Л.М. Хачатурян // Економіка Крима. — 2013. — № 1. — С. 394—397.
3. Супіханов Б.М. Еволюція торговельної політики [Електронний ресурс] / Б.М. Супіханов // Теорія та практика державного управління. — 2009. — Вип. 3. — С. 355—358.
4. Сабадаш В.В. Орієнтири національної митної політики в умовах торгово-економічної інтеграції [Електронний ресурс] / В.В. Сабадаш, А.Ю. Казбан //

Mechanism of Economic Regulation. — 2014. — № 2. — С. 123—133.

5. Онищенко В.П. Лібералізація та ефективність торговельної політики [Електронний ресурс] / В.П. Онищенко, О.А. Гащицький // Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. — 2014. — № 1. — С. 5—13.

6. Іванов Є.І. Значення митного адміністрування й торговельної інфраструктури в системі зовнішньоторговельної політики держави [Електронний ресурс] / Є.І. Іванов // Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. — 2014. — № 1. — С. 28—32.

7. Європейська Комісія [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://ec.europa.eu/archives/european-council/index_en.htm

8. Організація Об'єднаних Націй [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.un.org/ru/index.html>

9. Урбанец М. Міжнародний маркетинг зовнішньої торгівлі та державні регулятори зовнішньоекономічної політики [Електронний ресурс] / М. Урбанец // Молодь і ринок. — 2012. — № 5. — С. 31—36.

10. Вільчак Я.М. Правосуб'єктність міжнародних економічних організацій системи ООН у сучасному міжнародному праві [Електронний ресурс] / Я.М. Вільчак // Університетські наукові записки. — 2005. — № 4. — С. 280—284.

References:

1. Losheniuk, I. R. and Hrejsar, T. V. (2013), "Essential characteristics of commodity policy of trading enterprises", *Visnyk Chernivets'koho torhovel'no-ekonomichnoho instytutu. Ekonomichni nauky*, vol. 1, pp. 240—245.
  2. Pobirchenko, V. V. and Khachaturian, L. M. (2013), "Prerequisites for the formation, peculiarities of the implementation of the common trade policy of the European Union", *Ekonomyka Kryma*, vol. 1, pp. 394—397.
  3. Supikhanov, B. M. (2009), "The evolution of trade policy", *Teoriia ta praktyka derzhavnoho upravlinnia*, vol. 3, pp. 355—358.
  4. Sabadash, V. V. and Kazban, A. Yu. (2014), "The guidelines of the national customs policy in terms of trade and economic integration", *Mechanism of Economic Regulation*, vol. 2, pp. 123—133.
  5. Onyschenko, V. P. and Haschyts'kyj, O. A. (2014), "Liberalization and efficiency of trade policy", *Zovnishnia torhivlia: ekonomika, finansy, pravo*, vol. 1, pp. 5—13.
  6. Ivanov, Ye. I. (2014) "The Importance of Customs Administration and Trade Infrastructure in the System of Foreign Trade Policy of the State", *Zovnishnia torhivlia: ekonomika, finansy, pravo*, vol. 1, pp. 28—32.
  7. The European Commission (2015), available at: http://ec.europa.eu/archives/european-council/index_en.htm (Accessed 15 Oct 2017).
  8. United Nations (2015), available at: <http://www.un.org/ru/index.html> (Accessed 15 Oct 2017).
  9. Urbanets, M. (2012), "International marketing of foreign trade and state regulators of foreign economic policy", *Molod' i ryнок*, vol. 5, pp. 31—36.
  10. Vil'chak, Ya. M. (2005), "Legal personality of the international economic organizations of the United Nations system in modern international law", *Universytets'ki naukovi zapysky*, vol. 4, pp. 280—284.
- Стаття надійшла до редакції 26.10.2017 р.*